

Fr. Borový v Brně, 1929, str. 74 a násl.), poplatky i daně jsou autoritativně stanovené příspěvky podřízených hospodářství, „avšak daně pouze se zřetelem k únosnosti, poplatky též se zřetelem k individuálnímu prospěchu.“ Proto také, „vrchní účel poplatků není nikdy výnos“. Podobně M. Bakeš konstatuje (M. Bakeš a kol., Finanční právo, 3. vyd., C. H. Beck, 2003, str. 87), že „zatímco daně jsou většinou platby neekvivalentní, za které není poskytována přímá protihodnota, a zároveň platby, které mívají spíše periodický charakter, jsou poplatky většinou vybírány jednorázově, a to v souvislosti s nějakým protiplněním ze strany státu či jeho orgánů, kraje, obce apod. Mají tedy většinou povahu určitého ekvivalentu za poskytnutí služby, vydání povolení, rozhodnutí soudu apod.“ Jejich smyslem totiž není naplnění veřejného rozpočtu, nýbrž nastolení jakési (byť i zcela abstraktně pojaté) reciprocity mezi poplatkem a mezi činností orgánů veřejné správy (princip ekvivalence).

**Rozsudek NSS ze dne 23. 1. 2008,
čj. 2 Afs 107/2007-168, www.nssoud.cz**

Jakkoli jsou místní poplatky (z hlediska rozpočtové skladby) svou povahou daňovými výnosy, nelze přehlédnout jejich specifickou povahu. Oproti daním v užším smyslu je u nich více akcentována funkce regulační; funkce fiskální pak primárně směřuje alespoň k částečné kompenzaci (ve vztahu k turismu např. zvýšená dopravní zátěž, problematika odpadů, zásobování apod.). Rovněž tak jde o zdroj, který obci může sloužit ke zvelebování zařízení sloužících turistům a lázeňským hostům.

**Rozsudek NSS ze dne 25. 11. 2009,
čj. 2 Afs 51/2009-85, č. 1987/2010 Sb. NSS, www.nssoud.cz**

1.5 Daňový řád, jeho struktura a vztah ke starému zákonu o správě daní a poplatků

Daňový řád je rozdělen do šesti částí, které se dále dělí na hlavy, díly a jednotlivá ustanovení. První část obsahuje úvodní ustanovení zabývající se předmětem, účelem úpravy a základními zásadami při správě daní. V následující části se nalézá obecná část zakotvující společné pojmy a instituty. Zvláštní část je věnována jednotlivým druhům řízení v daňovém procesu: daňovému, registračnímu a o závazném posouzení. Následuje část stanovující následky při porušení povinností při správě daní. Poslední dvě části zahrnují společná a přechodná ustanovení.

Před rokem 2011 se při správě daní postupovalo podle zákona o správě daní a poplatků. Přechodné období je takové období, kdy se po 1. 1. 2011 ve vymezených případech bude při správě daní postupovat podle ustanovení již zrušeného ZSDP.

Z přechodných ustanovení DŘ vyplývá, že řízení a postupy, které byly zahájeny do 31. 12. 2010 podle ZSDP a nebyly do tohoto dne dokončeny, se po 1. 1. 2011 dokončí podle nového procesního daňového předpisu. Dále jsou stanoveny případy, které se budou posuzovat a rozhodovat podle podmínek daných zrušenými předpisy.

§ 264 DŘ

Základním přechodným ustanovením je bod 1 v § 264 DŘ: „Řízení nebo postupy, které byly zahájeny podle dosavadních právních předpisů, se ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona dokončí a práva a povinnosti z nich plynoucí se posoudí podle ustanovení tohoto zákona, která upravují řízení nebo postupy, které jsou jim svou povahou a účelem nejbližší.“

Další přechodné ustanovení v bodu 2 § 264 DŘ se týká zachování účinků rozhodnutí správce daně vydaných do 31. 12. 2010, včetně uplatněných plných mocí, u nichž byl správce daně povinen vyzvat zmocnitele k předložení nové plné moci v případě pochybností o jejich rozsahu. V bodech 3, 4 a 5 § 264 DŘ jsou upravena přechodná ustanovení

o běhu a délce lhůt, které započaly podle ZSDP, včetně lhůt pro vyměření daně a lhůt pro promlčení práva vybrat a vymáhat daňový nedoplatek. Další přechodná ustanovení v bodech 6 až 10 § 264 DŘ upravují vyřizování žádostí o prominutí daně a posečkáání daně podaných do 31. 12. 2010, dokončení rozvrhového řízení, vedení spisu a nahlížení do spisu u daňových řízení zahájených do 31. 12. 2010, osvědčení neplatnosti u rozhodnutí vydaných do 31. 12. 2010, postup při vracení vratitelného přeplatku, u něhož lhůta pro jeho vrácení započala běžet podle ZSDP. Velmi důležitá jsou přechodná ustanovení týkající se uplatnění sankcí (bod 11 až 14 § 264 DŘ), kde je dodržena zásada, že pokud k příslušné skutečnosti došlo do 31. 12. 2010, tak se při uložení sankce postupuje podle dosavadních právních předpisů (viz příloha č. 11).

Poslední přechodná ustanovení upravená v bodech 15 až 17 § 264 DŘ se týkají účinků zástavních práv, zániku nedoplatků evidovaných daňovým subjektem, které zanikly bez právního nástupce, nebo zemřely bez dědice do 31. 12. 2010, a platnosti vydaných kolokových známek.

JUDIKATURA

Ústavnímu soudu se předkládá návrh na zrušení ustanovení § 264 odst. 4 věty první a druhé zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád.

Nejvyšší správní soud shledává důvody pro výjimečný závěr o neústavnosti nepravé retroaktivity zakotvené v § 264 odst. 4 věty první a druhé daňového řádu. Zákaz takto nepřipustné retroaktivity právních norem vyplývá ze zásady právního státu (srov. kupříkladu náleží Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 53/10). Ustanovení § 264 odst. 4 věty první a druhé daňového řádu je proto dle názoru Nejvyššího správního soudu v rozporu s čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky.

Usnesení NSS ze dne 7. 8. 2014,

čj. 4 Afs 105/2014-38, www.nssoud.cz

Návrh na zrušení ustanovení § 264 odst. 4 věty první a druhé daňového řádu se zamítá.

Ústavní soud v této souvislosti poznamenává, že účel napadeného ustanovení lze spatřovat jednak ve snaze sjednotit pravidla pro běh a délku lhůty pro vyměření nebo stanovení daně (a tím zajistit jejich přehlednost pro účely jejich další aplikace), jednak v tom, aby i v případech, kdy lhůta začala běžet za účinnosti zákona o správě daní a poplatků, mohlo dojít k jejímu prodloužení podle § 148 odst. 2 daňového řádu. Posledně uvedené ustanovení totiž vytváří časový prostor k tomu, aby mohl správce daně pravomocně rozhodnout o úkonech v něm vyjmenovaných, což by v opačném případě pro krátkost zbývající lhůty nemuselo být možné. V obou případech jde o cíle, které lze označit za legitimní a nelze v nich spatřovat svévoli na straně zákonodávce. Tím není řečeno, že zákonodávce musel řešit vztah obou právních úprav právě tímto způsobem. Ve vztahu k případům, kdy předmětná lhůta začala běžet ještě za účinnosti zákona o správě daní a poplatků, mohl rovněž nadále ponechat aplikovatelnou předchozí právní úpravu. Pokud však zvolil jiné řešení, pak nelze s jeho rozhodnutím spojovat nepřipustný zásah do právní jistoty dotčených daňových subjektů. S ohledem na celkový dopad předmětné změny do jejich právního postavení, jakož i možnost z ní plynoucí důsledky v dostatečném předstihu předvídat nelze na jejich straně spatřovat natolik intenzivní zájem na zachování původní právní úpravy, jenž by v jejich případě ve vztahu k běhu a délce lhůty pro vyměření daně vylučoval aplikaci daňového řádu, a činil tak napadené ustanovení protiústavním.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2015,

sp. zn. Pl.ÚS 18/14, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 299/2015 Sb.

Pojem „postup při vracení přeplatku“ dle § 264 odst. 10 daňového řádu je nutno vykládat komplexně, a proto zahrnuje i výpočet výše úroku z vratitelného přeplatku.

**Usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 25. 5. 2016,
čj. 1 Afs 235/2014-50, www.nssoud.cz**

Právní věta:

Lhůta pro vyměření daně z příjmů právnických osob za zdaňovací období kalendářního roku 2010 uplynula s ohledem na § 264 odst. 4 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, dne 31. 12. 2013, pokud nedošlo k jejímu přerušení či stavení.

**Rozsudek NSS ze dne 3. 11. 2016,
čj. 9 Afs 267/2015-41, www.nssoud.cz**

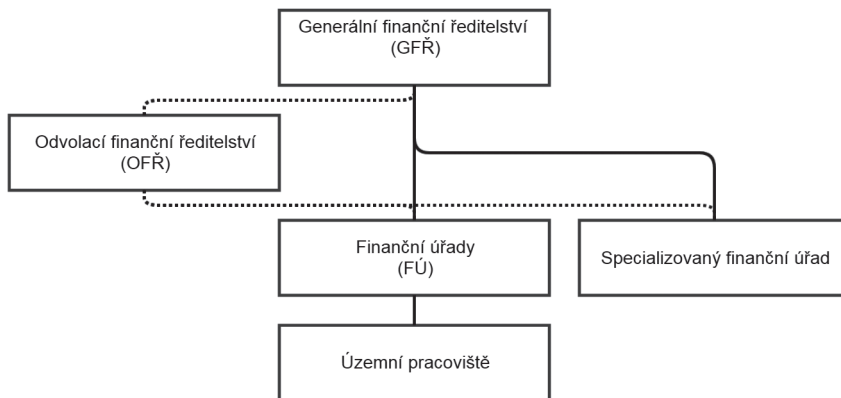
Právní věta:

I včasné podání řádného daňového přiznání k dani z příjmů za rok 2010 přerušilo podle § 148 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, běh lhůty pro stanovení daně, která počala běžet jako lhůta pro vyměření daně podle zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (§ 264 odst. 4 daňového řádu).

**Rozsudek NSS ze dne 21. 6. 2018,
čj. 9 Afs 121/2017-37, www.nssoud.cz**

1.6 Struktura finanční správy

Jestliže jednáte s finanční správou, je dobré chápat, jaké je rozdělení působnosti a pravomoci mezi jednotlivé úřady. Strukturu určuje zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Finanční úřady. Při běžném styku s finanční správou jednáte s finančními úřady, prostřednictvím jejich územních pracovišť. Jednotlivá územní pracoviště jsou organizačními útvary finančních úřadů a jsou právně jejich součástí. Finančních úřadů je čtrnáct, odpovídají členění státu na kraje. Územní pracoviště místně přibližně odpovídají členění obcí s rozšířenou působností.

Specializovaný finanční úřad je příslušný pro opravdu velké nebo významné subjekty. Například právnické osoby s obratem přesahujícím dvě miliardy Kč, banky, spořitelny, pojišťovny nebo investiční fondy. Specializovaný finanční úřad je jen jeden a má sídlo v Praze.